

Nytt om gammelt

Oktober 2019 - Nr. 3/19 FÅBERG OG LILLEHAMMER HISTORIELAG

Høsttur søndag 20. oktober

Historielaget inviterer til årets Høsttur til Garveriet i Moelv, Vea hagebruksskole, og den «glemte» Turistveien FV 213, med lunsj-stopp på Nedre Berg gård.

Vi reiser fra Lurhaugen kl. 09.00 via E6 til Garveriet. 15 norske, 3 britiske og et ukjent antall tyske soldater falt i nærområdet her. Dette er bakteppet for Ringsaker Historielag sitt krigshistoriske formidlingssenter på Garveriet i Moelv. Der møter vi Harald Sunde, som vil være vår guide. Harald Sunde var Norges forsvarssjef fra 2009 til 2013.

Vår guide videre på turen nordover er Roger Andreassen, organist og kulturarbeider. Siden 1991 har han vært organist og musikalsk leder i Ringsaker kirke. Han har også spilt i Peterskirken og Kølnerdomen. I tillegg er han meget godt kjent i området.

Vi stopper ved Smedstadsvingen med krigsminnesmerket og tar spasertur til Tolvsteinene like ved. Deretter en stopp på Vea, Norges «grønne fagskole». Skolen, som ligger ved Mjøsas bredder, har en historie som strekker seg tilbake til 1923, da det ble opprettet en hagebruksskole

Foto: Mathieu Laroche

for kvinner. Skolen er stengt søndag, men vi er velkomne til å rusle rundt med Roger Andreassen som kjentmann. Vi kjører forbi Skoug gård, hvor flere av de berømte «Lillehammer-malerne» holdt hus hos gardbruker og kunstsamler Erik Skoug.

Vi spiser en lett lunsj på restauranten Punktum, på Nedre Berg gård. Vi får også litt info om

hva som skjer der. Vi regner med å være tilbake rundt kl. 15.00. Gi beskjed om ev. matintoleranse.

Foto: Mathieu Laroche

Påmelding

Turen koster kr 400,- for medlemmer og kr 500,- for ikke-medlemmer.

Bindende påmelding innen lørdag 14. oktober - med ditt navn og mobilnummer til:

- Aud Hulberg (aud.hulberg@gmail.com, mobil 908 64 553)

Turen betales kontant på bussen (eller med VIPPS). Gi beskjed om ev. matintoleranse.

Hilsen historielaget ved turkomiteen.

Lokalhistoriske seminarer 2019-2020

Onsdager Kl. 19.00 på Litteraturhus Lillehammer/Biblioteket

- 9. oktober 2019: **Nan Bentzen Skille: Om mot og motstand. Med Sigrid Undset på barrikadene.**
- 23. oktober 2019: **Tore Pryser: Filsethene i krig 1940-1945.**
- 6. november 2019: **Ådne Norheim: Personen bak gatenavnet. Hvem skjuler seg bak byens gatenavn?**
- 20. november 2019: **Ivar Olstad og Tore Bjørnsgaard: Kvinneportretter i Lillehammer. Gina Borchgrevink og Anine Wollebæk Slaatto.**

- 8. januar 2020: **Geir Beitrusten: Årbøkene – er dei liv laga?**
- 22. januar 2020: **Svein Amblie: Tyskeranleggene i Lillehammer. Etterretningens kartlegging av tyske anlegg 1943-45.**
- 5. februar 2020: **Terje Holen og Ådne Norheim: Bureising som utveg. Bureisingshistorien i Fåberg 1920-1955.**
- 19. februar 2020: **Arne Julsrud Berg: Båttrafikken på Mjøsa sett fra Lillehammer.**

Lokalhistoriske seminarer arrangeres i samarbeid med Høgskolen i Innlandet Lillehammer

Ny årbok i trykken

Fåberg og Lillehammer historielag nummer 38 er nå sendt til trykkeriet. Årets bok vil se noe annerledes ut enn de 37 forrige, som alle ble designet av Jon Thorsrud. Nå har han gitt seg, og Ingunn Framgården i Ring Design har tatt over. Hun har satt sitt preg på boka med noen endringer, men hovedinntrykket er det samme som før.

Artiklene i årboka er fordelt på fire store kapitler: «Arbeid og Næring», «Livshistorier», «Kulturliv» og «Oppvekst og skole».

Det er et vidt spenn mellom disse artiklene både innholdsmessig og tidsmessig. De eldste erindringene går så langt tilbake som til 1854 da håndverkersangforeningen i Christiania dro på utflukt til Lillehammer. Andre artikler handler om det som mange nærmest vil kalle samtid, skildringer av livet i Lillehammer og omegn i 1950-, 60- og 70-årene.

I næringslivskapitlet har vi en bredt anlagt artikkel om arbeids- og arbeidermiljø ved Mesna Kartonfabrik. Du kan lese om byens eldste barber- og frisørsalong, og om hvordan det var å være ung lillehamring til sjøs på 1950- og 1960-tallet.

I kapitlet «Livshistorier» blir Ottar Bratberg-sengen og Karsten Myhren presentert, og Jon Ramberg har skrevet en 100-årsberetning om sin far Knut Ramberg. Du kan lese den sørgelige historien om 17-årige Signe Sandvold som døde i spanskesyken, og to fortellinger om en oppvekst i Lillehammer i forrige århundre, den ene i Kirkegata 66 og den andre rett nedenfor kirka.

I bolken om kulturlivet får vi blant annet høre om hvordan Solveig Hjorth Andersen arbeidet med sin billedsuite til Lillehammer videregående skole og om noe de færreste kjenner til: Kristen Holbøs fargesterke utkast til dekorasjoner i Lillehammer kirke, som ville ha gitt et kirkerom totalt annerledes enn det vi har i dag, om de hadde blitt virkeliggjort. Dette kapitlet har også med en presentasjon av Lillehammer-bildene til Jan R. Høines og turnsportens historie i Lillehammer. I bokas siste kapittel kan vi lese om Lillehammers første daghjem, om Ekrom skoles historie og om hvordan det var å komme til Lillehammer for å gå på gymnaset i 1957. Her er også en skildring av opplevelsene til unge lillehamringer som reiste med AFS-stipendium til USA i 1950- og 1960-årene.

Boklansering

Vi spanderer en kopp kaffe og gleder oss til boklansering av årbok nr. 38 fra Fåberg og Lillehammer historielag. Møt opp på Kirkesenteret, Langes gate 1, nedenfor Lillehammer kirke. Søndag 3. november kl. 17.00

Jubileum i Gropmarka

I august i år er det 75 år siden det ble gjennomført et vellykket slipp i Gropmarka av våpen og utstyr til Milorg-avdeling 231, Lillehammer. Slippet ble foretatt i nordenden av Turthaugmyra, altså ikke langt unna de tyske styrkene på Nordseter. Planleggingen og mottaket av slippet ble gjort med utgangspunkt i «Hotell Aasen», det første illegale hovedkvarteret «på skauen». Dette var også et sentralt sted for meldingstrafikk til og fra London

«Hotell Aasen» var ei skogskoie som ikke var inntegnet på 1940-kartet og tyskerne hadde ikke peiling på at den eksisterte. Den var så å si umulig å finne for den som ikke var godt kjent. Ca. 15 meter fra selva hytta var en laftet stall. Milorg brukte bare betegnelsen «Hotell Aasen» på hytta. Nå er «Hotell Aasen» råtnet ned og av stallet er bare noen mosegrodde rester av veggene igjen, som viser konturen av bygningen.

På 40-årsdagen for slippet, altså i 1984, møttes igjen milorg-folk ved «Hotell Aasen». Denne

gangen for å hindre at begivenhetene i Gropmarka skulle gå i glemmeboka. De samlet stein fra bekken like ved og vardet opp ei røys midt i grunnplanen for koia. Røysa har en messingplate med inskripsjon øverst.

Dette er nå et krigsminnesmerke som eies av Forsvarsmuseet. Den enkleste måten å komme til minnesmerket på er å benytte Turthaugvegen, en privat bomveg som begynner i Balbergsskaret. Der løypa mellom Gropmarkløypa og Sandstulen i Øyer krysser vegen, er satt opp et skilt som viser vegen mot «Hotell Aasen». Etter ca 50 m langs løypetraseen kommer du opp på myra og tar da råket/en gammel vinterveg som går over myra litt sør for den merkede skiløypa. Når du kommer over myra fortsetter du til du kommer til en liten bekk. Der er satt opp et nytt skilt som peker nordover og ved å følge de 4 tøybanda som er hengt opp vil du se minnesmerket ca. 150 m fra skiltet.

Du kan lese mer om «Hotell Aasen» i historielagets årbok nr. 35 og i Molberg Nilssens bok «I milorgs tjeneste» som kom ut i 1995.

Abonnementsordning

Vi tilbyr å sende våre nye årbøker i abonnement til de av våre medlemmer som bor utenfor Lillehammer. Da sender vi den i posten så snart som mulig etter utgivelse. Vedlagt i pakken ligger en faktura som du kan betale i nettbank, med VIPPS eller på annet vis. Du betaler altså medlemspris for boka. I tillegg kommer porto.

Bestillinger skjer med e-post til post@faberghistorielag.no eller brev til Fåberg og Lillehammer historielag, postboks 331. 2602 Lillehammer. Abonnementet fortsetter inntil medlemmet selv sier det opp.

Historielaget på busstur

Lørdag 2. juni var det igjen tid for busstur med historielaget. Turen gikk i fint vær med 47 påmeldte deltakere. Fra Lillehammer og opp Gausdal fortalte Aud Hulberg om noen av de stedene vi passerte, og med små historiske glimt. På Segalstad bru plukket vi opp Ola Fyksen, tidligere leder i Gausdal historielag. Han fulgte oss som guide gjennom Vestre Gausdal og delte kunnskap om gardar og folk, historier og sagn. Han hadde også mye kjennskap til forhold i Espedalen. På veien gjennom dalen kom vi forbi Vis-Knut-heimen (Nå i privat eie), før vi stoppet ved Helvete. Der fikk vi en forfriskning med kaffe og kake, og en orientering om jettegrytene i Helvete ved Odd Midtlin.

Turen gikk videre langs Espedalsvatnet til Espedalen fjellkirke. Der ble vi møtt av Rolf Me-

grund og fikk en fin orientering om gruvehistorien og livet i Espedalen fra 1600-tallet og fram til i dag. Neste stopp var Ruten fjellstue, hvor vi fikk varm lunsj med elgkarbonader og tilbehør, og dessert. Etter lunsjen kjørte bussen ned mot Kamfossen, videre om Skåbu og til Vinstra. Underveis informerte Jostein Valved om utbygginga av Vinstravassdraget. Ved Kamfossen ble vi møtt av Unni Bøyum Kluge, som inviterte oss inn i Bakkestugu. Bakkestugu er landets siste bebodde husmannsplass, hvor Rønnaug Sagboden bodde på husmannskontrakt til hun døde i 1994, 99 år gammel.

Turen hjem gikk langs E6, der både Jostein og Aud grep mikrofonen med informasjon om stedene vi passerte. Som tidligere historielagstur ga også denne turen et vesentlig påfyll av lokalhistorisk kunnskap og opplevelser, samt et trivelig sosialt samvær.

NYTT OM GAMMELT

utgis av Fåberg og Lillehammer historielag, Postboks 331, 2602 Lillehammer.

BANKKONTO: 2000.24.19115

VIPPS-NR. 51 31 6

post@faberghistorielag.no

www.faberghistorielag.no

Formgitt av Vegard Gundersen

Du finner historielaget på Maihaugens julemarked lørdag 30. november og søndag 1. desember. Der er det mulig å sikre seg årets julegaver! Vi selger både gamle og nye bøker. Du vil finne oss i den gamle stasjonsbygningen i byavdelingen.

Bilde: Skåbu sokneråd står for drifta av Bakkestugu.